

A KOPÁNCSPUSZTAI ÉREMLELET.

Ez a lelet éveken át egy félreeső tanyán a ládafiában hevert. Még 1919 tavaszán találta szántás közben két gazda Nagymajláth községtől nyugatra a Kopáncs-pusztának a makói határhoz tartozó részén a Kása és Döcögő halom között. Több mint négyszáz darab érem lehetett, de már csak a fele van meg. Az eke a 79/2. sz. tanya mellett a szokottnál mélyebbre hatolt a földbe és egy pénzzel telt fazekat vetett felszínre. A fazék darabokra tört, darabjai a földben szétszóródtak, egyet sem sikerült megtalálni belőlük. A két gazda a pénzeket felszedte, megosztozott rajtuk, néhány darab a földben is maradt. Gyakran megtörténik a tanyai földekről előkerült leletekkel, hogy senki sem vehet tudomást róluk. Elfelejtik, elajándékozzák, eladják, vagy legjobban esetleg elteszik emlékül. Nemcsak a tudatlanságnak és a törvény nem ismerésének van része ebben, hanem a sok herce-hurcától való irtózásnak is, aminek a várostól 20—25 Km.-re lakó találó ki van téve, ha valami régiség nyomára akad. Így történt ez a jelen esetben is. Az egyik találó hamarosan túladott a birtokában levő érmeiken. Egy makói ékszerész mint tört ezüstöt megvette tőle és szintén eladta. A leletnek ez a része elveszett, mindössze 4 db. maradt vissza belőle a találó családtagjainál. Szerencsére a másik gazda a lelet többi részét tanyáján gondosan megőrizte, átadta s így alkalmam nyílt arról, valamint a hozzátartozó 4 darabról ezt a rövid leírást készíteni. Az érmek tulajdonjogára több igénybejelentés történt, a lelet jelenleg bűnvádi eljárás tárgya és bűnjelként kezelik.

A lelet meglévő része 235 db. kisebb-nagyobb ezüst éremből áll. Eből 120 db. XII. századi magyar, 115 db. pedig frisachi dénár. A következő fajok szerepelnek benne.

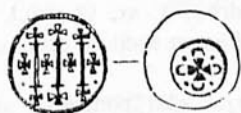
Árpádkori magyar dénárok.

1. II. István C. N. H. 78. Az előlapon recés körben nagy kereszt, végei két-két befelé forduló féloldalba folglalva, amelyek majdnem összeérnek, közbül egy-egy keresztkével s belül egy-egy ponttal. A hátlapon kettős kör, a belsőben kereszt, karjai közt egy-egy ékkel. A két kör között díszítmény nyoma. A C. N. H.-ban feltüntetett rajznál jóval kisebb. Átmérője 8.2 mm. Ez az érem a lelet elveszett részéből megmarad 4 érem közül való 1 db. 0.10 gr.

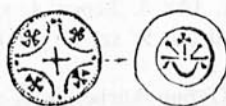
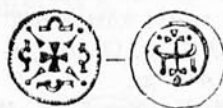
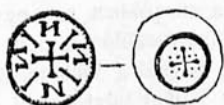
Kopánc-susztai éremlelet.

Árpád-kori magyar dénárook

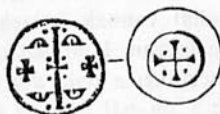
II Géza (1141-1162) érmei.

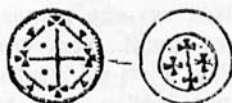
C. N. F. 160.

C. N. F. ¹²⁶125.C. N. F. ¹²⁵126.

C. N. F. 132.

C. N. F. 133.

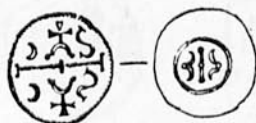

C. N. F. 145.

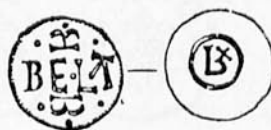
C. N. F. 78.

II. István 1116-1131.

C. N. F. 123.

III. István 1162-1163-1172.

C. N. F. 111.

III. Béla 1172-1196.

2. II. Géza C. N. H. 160. Három alul és felül keresztben végződő függőleges vonal, középen vízszintes irányban négy kereszt, a külsők két-két pont között. 3 db. a kereszt karjai közt siglával. (Lásd az 5. képen 1. (2 drb.) és 2. sz. (1 drb.). A *hátlapon* kis kereszt, végeire egy-egy félhold borul, közbül egy-egy pont. 6 db. 1-20 gr.

3. II. Géza C. N. H. 125.¹⁾ Középen kis kereszt, körülötte négy görög Ω -hoz hasonló betű, közbül egy-egy pontban végződő ékkel. 6 db.-nál a kereszt felső szárai közt a baloldalon egy kis ék (sigla) (az 5. képen 3. sz. (6 drb.). A *hátlapon* a Réthynél kufikus ornamentikának nevezett rajz látható. 17 db. 3-50 gr.

4. II. Géza C. N. H. 126. Középen pontokban végződő kis kereszt, körülötte pontokból alkotott négy félkör, bennük egy-egy keresztke, a félkörök által alkotott nyílásokban egy-egy pont. 6 db.-nál a középső kereszt, 7 db.-nál a félkörben levő keresztcske szárai közt siglák vannak. (Az 5. képen 4. sz. (4 drb.), 5. sz. (2 drb.), 6. sz. (2 drb.), 7. sz. (2 drb.), 8. sz. (1 drb.), 9. sz. (2 drb.). A *hátlapon* kufikus ornamentika. 25 db. 4-90 gr.

5. II. Géza C. N. H. 132. Gyöngykörben kereszt, karjai közt pontokból alkotott részsút álló vonások, köztük egy-egy N betű. 6 db.-on a jobb oldalon a kereszt alsó szárai közt kis vonalból álló sigla (az 5. képen 10. sz., 6 drb.). A *hátlapon* kereszt, karjai közt három-három ponttal. 37 db. 7-65 gr. Egy darab a lelet másik részéből való.

6. II. Géza C. N. H. 133. Középen kereszttezett vízszintes vonal, a keresztkezés körül négy pont, a felső mezőben két C betű, oldalt egy-egy ponttal, felül kis kereszt; az alsó mezőben ugyanez. Négy db.-nál a keresztkezés, körül a négy ponton kívül sigla is van. (Az 5. képen 11. sz. 2 drb.; 12. sz. 2 drb.) A *hátlapon* nagyobb kereszt karjai közt egy-egy ponttal. 19 db. 4-70 gr.

7. II. Géza C. N. H. 145. Kisebb keresztkében végződő nagy kereszt. A kisebb keresztké egy-egy pontozott vonallal vannak összekötve; a mezőkben egy-egy pont, kívül egy-egy ék. Négy érmen sigla is van. 1 db.-nál a bal felső mezőben a pont mellett kis csillag; 1 db.-nál a jobb felső mezőben a pont alatt ék; 1 db.-nál a jobb felső mezőben a pont mellett hosszabb vonal; 1 db.-nál a nagy kereszt karjai közt balról az alsó és jobbról a felső mezőben egy-egy pont. (Az 5. képen 13. sz. 1 drb., 14. sz. 1 drb., 15. sz. 1 drb., 16. sz. 1 drb.) A *hátlapon* kufikus ornamentika. 13 db. 2-60 gr.

8. III. István C. N. H. 123. sigla nélkül. Kufikus vízszintes vonal, felül patkón álló kereszt, oldalt kifelé forduló félhold és S betű; a vonal alatt ugyanaz. A *hátlapon* három ponttal tetézt vonal, két-két összekapcsolódott félhold között. 1 db. 0-28 gr.

9. III. Béla C. N. H. 111. Az előlapon gyöngykörben vízszintes irányban BE · L · A betűk, felül és alul horgonyalakú jegyek pontok között. A *hátlapon* Rx monogramin fordítva. 1 db. 0-30 gr.

¹⁾ Az 1. táblán a C. N. H. 125. és 126. aláírások telesezerelendők!

2. Friesachi dénárok.

Wetzel B. 1.

Wetzel B. 1.

Wetzel B. 2.

Wetzel B. 3.

Wetzel B. 4.

Wetzel C. 1.

Wetzel C. 2.

Wetzel C. 2. b.

2. Denare von Friesach.

Frisachi dénárok.

A magyar érmeken kívül 115 db. frisachi dénár is van a leletben, amelyek közt 18 faj van képviselve több változattal. Welzl munkájához nem juthatván hozzá, a frisachiak leírását Harsányi Pál „Az Aba-pusztai frisachi fillérlelet”²⁾ c. értekezése alapján adom, amelynek tábláin közölt éremrajzok a lelet csaknem minden darabjának meghatározását lehetővé teszik. A frisachi érmek ezek:

1. *Welzl B. 1.* Az előlapon két torony közt kereszt. A kereszt alakja különböző, 5 db.-nál négy ékből áll, 13 db.-nál az ékek körben csúcsosodnak össze, az ékek közt kisebb-nagyobb pont. A két torony közt háromszögű orom van, mely több vagy kevesebb vonallal kis rombusz alakú mezőkre oszlik. A fölötté levő karika vagy pont 1 db.-nál az orom csúcsában van, 1-nél alig érinti, a többinél felül tőle távolabb áll. 8 db.-nál nem vonalak keresztezik egymást az oromban, hanem kis vonáskák vagy különálló rombuszok töltik ki. Az orom alatt két párhuzamos vízszintes vonal közt négy kör van, melyeket függőleges vonal választ el egymástól. Egy db.-nál a körök helyett egymást keresztező rézsútos vonalak vannak s fölül a két torony közt hat ékből álló csillag, mint Harsányi III. 3. k., de a bástyák melletti körök hiányoznak. A *hátlapon* püspök alakja látható, jobbában pásztorbotot, baljában könyvet tart. 1 db.-nál a püspök jobbában kard, baljában rózsza. Az érmek azonosak — itt-ott lényegtelen eltéréssel — Harsányi III. 3a., 3c., 3l., 3k., 3m. sz. rajzaival. Egy db. a lelet másik részéből való, 18 db. 15·40 gr.

2. *Welzl B. 2. faj* Az előlapon angyalfejt két szárnyal, a szárnyak közt kereszt. 3 db.-nál a körirat + FRI · ∞ · ACH. 2 db.-nál csak a kereszt fölötti ∞ látható.

A *hátlapon* 3 db.-nál álló püspök jobbában pásztorbot, baljában kulcs. 1 db.-nál jobbfelé menő herceg jobbában kereszt, baljában alma. 1 db.-nál a püspök jobbában pásztorbot, baljában könyv. A köriratról 4 db.-on az + EBERHRDV ∞ és az + EBERHARD ∞ EP ∞ több betűje látszik. Egy körülnyírbált darabnál a köriratról . . . . D . . . . LI . . . . ∞ látszik (Dux Liupoldus). L. Harsányi IV. 4., 4g., 4l. 5 db. 4·7 gr.

3. *Welzl B. 3.* Az előlapon szembenéző angyal; mellén a ruha síma vagy redős. Körirata + FRI ∞ ACH.

A *hátlapon* álló alak látható kezében egy-egy karddal. 1 db.-nál álló püspök jobbában lilium, baljában? 1 db.-nál álló püspök jobbában kereszt, baljában? 1 db.-nál álló püspök jobbában kereszt, baljában pásztorbot. A hátlati köriratról × (+) EBERHARD ∞ EP ∞ betűk láthatók. L. Harsányi IV. 5., 5a., 5h. 16 db. 14·70 gr.

4. *Welzl B. 4.* Az előlapon félhold, felette kereszt, alatta két pont. A félhold alatt két torony közt angyal szárnyakkal.

A *hátlapon* álló püspök, ruhája ráncokban fut össze, jobbában kampójával feléje forduló pásztorbotot, baljában könyvet tart. A köriratról EBERHARD ∞ EP ∞ néhány betűje olvasható. L. Harsányi IV. 6. 2 db. 1·95 gr.

²⁾ Numizmatikai Közöny, XI. 1912. (48—50.)

3. Friesachi dénárook

Welzl E. 3. b.

Welzl E. 1.

Welzl E. 3. b.

Welzl E. 3. b.

Welzl E. 5.

Welzl F. cv.

Welzl H. cv.

Welzl H. cv.

3. Denare von Frisach.

5. *Welzl C. 1.* Az előlapon két fej, köztük két = vonal. Oldalt két hatágú csillag, középen körrel, belül egy-egy ponttal. A csillag alatt és fölött köröcske, kívül három-három ponttal. A *hátlapon* a püspök alakja elmosódott, A köriratból EB . . . . ERHA . . . betűk látszanak. L. Harsányi V. 7. 1 db. 1-20 gr.

6. *Welzl C. 2.* Az előlapon két kis kereszt közt hatágú csillag, alatta három pont, jobbról és balról derékig ábrázolt alak. A falazat alatt két párhuzamos vonalakkal jelezett kapu. A *hátlapon* álló püspök jobbát áldásra tartja, baljában függélyesen álló kereszt van. Körirat + EBERHARD ∞ EP ∞, itt-ott elmosódott. L. Harsányi V. 8. 2 db. 1-95 gr.

7. *Welzl C. 3. b.* Két kereszt között karika, a kereszt alatt bástya, közöttük férfi alakja. Az alak ruházata különböző köröcskékkal díszített, egyé síma. 1 db.-nál a baloldali kereszt helyett csillag.

A *hátlapon* álló alak feje fölött 3 db.-nál látszik a csillag. 5 db.-nál az álló püspök mindkét kezében hosszúszerű liliomot tart. 1 db.-nál (csillagos) az alak csak vállig van ábrázolva, 3 db.-nál a püspök jobbában pásztorbot, baljában liliom; 1 db.-nál jobbában liliom, baljában pásztorbot. Körirat EBERHARD ∞ EP ∞; a legtöbbször a betűk egyrésze is körül van nyírva. L. Harsányi VI. 10. 9. db. 8-20 gr.

8. *Welzl E. 1.* Az előlapon süveges fej. Az egyiknél a süveg fölött kis kör; a másiknál a süveg fölött és két szélén ötágú csillag. Jobbról és balról ∞ Λ IT-VEIL ∞.

A *hátlapon* az egyiknél derékig ábrázolt alak jobbában lándsát, baljában keresztet; a másik jobbában keresztet, baljában liliomot tart. Körirat nem látszik. 2 db. 2 gr. L. Harsányi VII. 15.

9. *Welzl E. 3. b. a)* A belső körben nagy kereszt, karjai közt ötágú csillag, középen kis körrel. A köriratból + ∞ . . . . V. + ... T . . . . V betűk látszanak. Az egyik hátlapon derékig ábrázolt alak jobbában kard; a másik álló alak feje nem látszik. Körirat az utóbbin nincs, a másikon + ∞ × ∞ . . . . jegyek látszanak. L. Harsányi VII. 18f. és variánsai. 2 db. 2-05 gr. b) Kettős körben nagy kereszt szárai közt egy-egy ponttal.

Az egyik db. hátlapján a jobbkezen befelé fordított pásztorbot látszik, a másiké zavaros. Körirat nincs. Harsányi VII. 18 variánsa. 2 db. 1-90 gr.

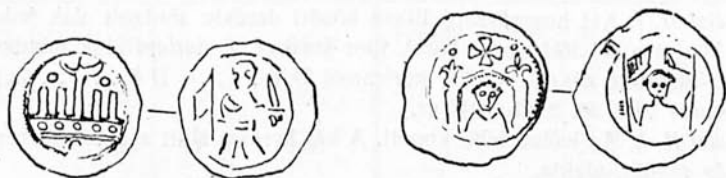
10. *Welzl E. 5.* Az előlapon kettős körben hatágú csillag, jobbról, balról egy-egy kereszt. Két-két párhuzamosból álló falazaton stilizált állat és emberfog. A *hátlapon* szembenéző alak jobbában hosszúszerű liliom, a másik db.-nál a liliom a balkezeiben van. A köriratból + ARCH . . . . . HC . . . . . ∞ betűk látszanak. L. Harsányi VII. 21a., c. 2 db., 2 gr.

11. *Welzl F. a.* Bástyák között félhold, felette karika, alatta süveges fej. A *hátlapon* 2 db.-nál álló alak baljában liliomot tart, 1 db.-nál ülő alak rózsát?, 1 db. nem látszik. Körirat 1 db.-on nem látszik, a többinél + E . . . . . AD ∞ C = ∞; . . . . . POLDV; . . . . . AE . . . . . vehető ki. L. Harsányi VIII. 22. 4 db. 3-20 gr.

12. *Welzl H. a.* Az előlapon a) pálma mellett jobbra és balra egy-egy fej. A pálma iránt a fal alatt vastag kereszt, mellette jobbról és balról két függélyes párhuzamos vonal közt pontok, kívül kis kör. b) Ugyanaz: a fal alatt négy függélyes vonal. c) U. a. A pálma alatt balkéz felől ötágú csillag, felette kis kereszt,

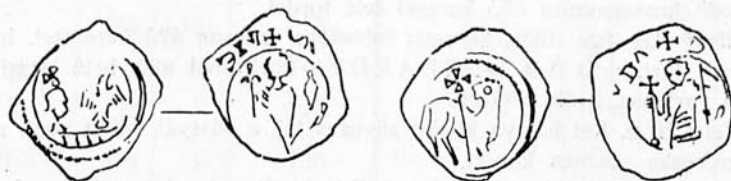
A *hátlapon* balra menő, jobbával keresztet tartó oroszlán, farán és hátán a farka tövénél legtöbbször kis kör. Körirata + · L A N D E S T R O S E N. 1 db.-nál a belső körön belül lilomban végződő nagy kereszt, szárai közt a szegletben egy-egy kis

4. Friesachi dénárok.

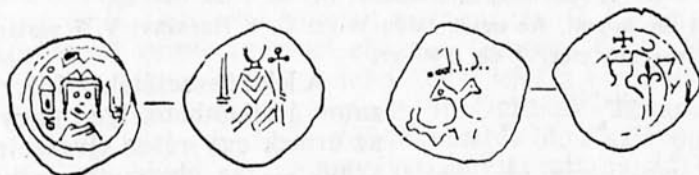
Wetzel Fl. c.

Wetzel Fl. f.

Wetzel Fl. b.

Wetzel Fl. k.

Wetzel Fl. n

Wetzel 9891.

4. Denare von Frisach.

kereszt. Köriratából + . . . R H A P . . . . . látszik, a többi le van nyírva. L. Harsányi VIII. 25a., 25k. és 25p. Össz. 17 + 12 + 1 = 30 db. 27-20 gr. Egy db. a lelet másik részéből megmaradtak közül való.

13. *Welzl H. c.* a) Az előlapon (2 db.) alul falazat van közepén kapuval, a kapu mellett fölül két bástyafokos torony, e között és rajtuk kívül oszlop, a két torony között, illetve fölött ötágú csillag. A *hátlapi* alak jobbában kard, baljában zászló? A másikon nem vehető ki. L. Harsányi VIII. 28. B. variánsa.

b) Négy oszlop közt közepén kiemelkedő félholdban végződő magasabb oszlop, alatta két kör. Alul két = vonal közt öt kis kör. A *hátlapi* alakon egy db.-nál a jobb kézben zászló, a balban pajzs; 1 db.-nál a jobb kézben pásztorbot, a balban? L. Harsányi VIII. 28b. eltéréssel. Össz. 4 db. 3-10 gr.

14. *Welzl H. f.* Két hosszúszerű lilium között derékig ábrázolt alak fedetlen fejjel, a két lilium között a fej fölé vonal borul, fönt kereszt. A *hátlapi* alak mindkét kezében befelé tartott kibontott zászló van. A köriratból NV . . . . , DA . . . . betűk látszanak. L. Harsányi VIII. 30. 8 db. 6-08 gr.

15. *Welzl H. h.* Az előlap felül kopott. A két kereszt alatt a belső körben falazaton álló ember és madár alakja.

A *hátlapon* álló alak jobb kezében függélyesen álló liliumot, baljában...? tart A köriratból + ∞ . . . . C . . . . O . . . . LX E . . . . látszik. L. Harsányi IX. 32r. változata. 1 db. 0-95 gr.

16. *Welzl H. k.* Az előlapon jobbfelé menő bárány vagy oroszlán, fejével a törzsből kiemelkedő hosszúnnyelen álló kereszt felé fordul.

A *hátlapi* alak feje fölött kereszt; jobbában kulcson álló keresztet, baljában kibontott zászlót tart. + D A X B E R H A R D V ∞ köriratból több betű látszik. L. Harsányi IX. 34 variánsa. 2 db. 1-95 gr.

17. *Welzl H. n.* Két bástya között süveges fej, a bástyák fölött pont, a fej fölötti két kis tornyocska részben kopott.

Az egyik db. *hátlapján* álló alak mindkét kezében kardot tart. A másik db. hátlapja kopott. Körirat nincs. Harsányi IX. 36 változata. 2 db. 1-6 gr.

18. *Welzl 9891.* Az előlapon kétfejű madár kiterjesztett szárnyakkal, a felső kopott részen két kis bástya nyoma látszik.

A *hátlapi* rész is kopott. Süveges alak egy része látszik, baljában liliumot tart. A köriratból + D A X van meg. L. Harsányi IX. 40. 1 db. 0-90 gr.

19. Két db. kopott. Az egyik talán *Welzl C. 1.* Harsányi V. 7 variánsa. A másik db. nem határozható meg. 2 db. 1-80 gr.

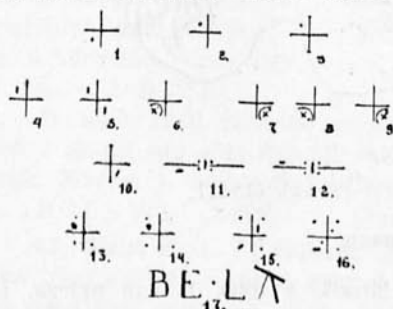

Fig. 5. kép.

A lelet összetétele a 167. oldali táblázaton áttekinthető. Igen nagy kár, hogy az érmek egy része elveszett, bár valószínű, — az elveszett részből megmaradt négy érem is arra vall — hogy abban is a feltüntetett fajok voltak képviselve. A XII. századi magyar érmek közt azonban más fajok is lehettek, mert a C. N. H. 78. variánsa az eladottakból maradt vissza, II. Géza, III. István és III. Béla veretei közt pedig igen nagy hézag van. Megerősíti ezt a föl-

tevést az egyik találó kijelentése is, hogy inkább csak a nagyobbakat, — amik a frisachiak lehettek — szedték össze, a földben maradt néhány darab az apróbbak közül való volt.

Éremfaj	C. N. H.	Drb- szám Stück	Összsúly Gesamt- gewicht gramm	Éremfaj	C. N. H.	Drb- szám Stück	Összsúly Gesamt- gewicht gramm
II. István 1116-1131.	78	1	0·10	Frisachi dénárók	Welzl		
II. Géza 1141-1162.	160	6	1·20	"	B. 1.	18	15·40
"	125	17	3·50	"	B. 2.	5	4·70
"	126	25	4·90	"	B. 3.	16	14·70
"	132	37	7·65	"	B. 4.	2	1·95
"	133	19	4·70	"	C. 1.	1	1·20
"	145	13	2·60	"	C. 2.	2	1·95
III. István 1162, 1163-1172.	123	1	0·28	"	C. 3. b.	9	8·20
III. Béla 1172-1196.	111	1	0·30	"	E. 1.	2	2·00
				"	E. 3 b.	4	3·95
				"	E. 5.	2	2·00
				"	F. a.	4	3·20
				"	H. a.	30	27·20
				"	H. c.	4	3·10
				"	H. f.	8	6·80
				"	H. h.	1	0·95
				"	H. k.	2	1·95
				"	H. n.	2	1·60
				"	9891	1	0·90
				"	Ircerti	2	1·80

Így is számottevő az e korból ismert leletek sorában. II. István említett érme a Richárd- és Both-pusztai leletekben fordul elő, de a C. N. H. 78-nál jóval kisebb, valószínűleg annak obulusa. Ez éremtől eltekintve időrendben a Kopáncs-pusztai leletet a mezőzáthi után sorozhatjuk, amely II. Béla utolsó és II. Géza első vereteit tartalmazza. II. Gézának hat egymásután következő verete szerepel ebben a leletben: C. N. H. 160, 125, 126, 132, 133, 145. Három ilyen veretet a kókai lelet is tartalmaz (C. N. H. 160, 125, 145). A nagyteremiai leletben II. Gézának ugyanezen érmei vannak. Az erdői lelet a C. N. H. 125-től kezdve öt, a szlavóniai a C. N. H. 126-tól a C. N. H. 145-ig négy ugyanilyen veretet tartalmaz.³⁾ Összevetve a leletnek II. Gézára vonatkozó adatait a felsorolt leletekével, azt látjuk, hogy II. Géza hat egymásután következő verete itt is beleillik a Nuber—Hóman-féle chronologikus sorrendbe és igazolja azt. A lelet korára II. István, II. Géza, III. István és III. Béla érmei nyújtanak felvilágosítást. Ha a C. N. H. 78-at II. István uralkodásának nyolcadik, a C. N. H. 111-et pedig III. Béla első évére tesszük, akkor korhatára 1123—1176.

³⁾ Hóman, Magyar Pénztörténet 249—251. l.

Figyelmet érdemel a leletben a frisachiak előfordulása is. Míg a felsorolt egykorú leletekben nincs idegen pénz, itt 115 db frisachi is szerepel. Ha II. István egyetlen érmét figyelmen kívül hagyjuk, időrendben még akkor is közvetlenül az esztergomi lelet után következik, amelyben a frisachiakkal együtt II. Béla érmei voltak.⁴⁾ A másodiknak tekinthető az ilynemű leletek sorában. II. Géza érmeinek aránylag nagy száma (117 db) és III. Béla csupán első veretének előfordulása arra mutat, hogy a frisachiak már a XII. század fordulóját megelőző évtizedekben útat találtak hazánkba. A Kopáncs-pusztai lelet áthidalja az idáig II. Béla és III. Béla uralkodása közt fennálló hézagot. Hogy szórványos esettel állunk-e szemben, vagy pedig a lelet alapján a frisachiak elterjedését már II. Bélától számíthatjuk-e, annak eldöntéséhez több leletbizonyítékra volna szükség.

Megfelelő adatok híján nem kísérelhetjük meg a lelet elásási körülményeire következtetni, még kevésbbé az érmeknek a Kopáncs-pusztára való jutását valamely eseménnyel kapcsolatba hozni.

Dr. Eperjesy Kálmán.

MÜNZENFUND VON KOPÁNCSPUSZTA.

(Auszug.)

Noch im Frühlinge des Jahres 1919 fand man während des Ackerns im Kopáncs-pusztá benannten Teile der Gemarkung von Makó mehr als 400 Münzen in einem Topfe. Der Plug zerbrach den Topf, dessen Teile verloren gingen. Die Münzen verteilten die Finder untereinander und in der damaligen trüben Zeit erhielt davon kein Sachverständiger Kunde.

Jetzt gelang es dem Makóer Professor dr. Koloman Eperjesy 235 Stück davon aufzufinden und zu studieren. Davon sind 120 Stück ungarische Denare aus dem XII. Jahrhunderte und 115 Stück Friesacher Denare.

Unter den ungarischen Denaren sind *Stefan II.* C. N. H. 78; *Géza II.* C. N. H. 160, 125, 126, 132, 133, 145; *Stefan III.* C. N. H. 123; *Béla III.* C. N. H. 111, mit Varianten vertreten. Unter den 115 friesacher Denaren sind 118 Sorten mit mehreren Varianten vertreten.

⁴⁾ Hóman, i. n. 272.